

Introducció al periodisme

Toni Aira Foix

PID_00176402

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Toni Aira Foix

Primera edició: febrer 2011

© Toni Aira Foix

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2011

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, S.L.

ISBN: 978-84-693-9701-5

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Si el periodisme, allò que és o deixa de ser, pogués encabir-se en una definició, la seva essència mateixa hauria deixat de tenir bona part del seu sentit. Però la tradició pesa, els intents d'acotar-ne el camp d'actuació han estat molts, i les rutines de la professió també han anat delimitant un cert *frame*, un cert terreny de joc que descriu els qui hi treballen i allò a què es dediquen.

Perquè és obvi que la tecnologia muta, canvia, evoluciona, però com afecta això a l'essència del periodisme? Sabem fins a quin punt el com ha transformat el què?

La mítica cançó dels vuitanta del segle passat *Video Killed The Radio Star* va demostrar-se, en el seu missatge, del tot desencertada. Una tecnologia no té per què suposar la mort d'una prèvia o anterior. El vídeo no va matar la ràdio. Tot i que és evident que l'audiovisualització del nostre context social, la societat mediàtica teoritzada per diferents autors com Muñoz-Alonso, ha contribuït decididament a transformar el com del periodisme. Els seus continguts s'han audiovisualitzat, també a premsa i ràdio, provocant canvis en la praxi periodística i en la seva projecció als diferents públics.

I l'Internet? Hem de fer com que no existeix el concepte de "periodisme ciutadà"? Això seria tant com assumir el rol del "rei nu" que no aconsegueix advertir què està passant al seu voltant i amb ell mateix. El periodisme a la xarxa és present i futur d'una professió que s'hi ha abocat però que interactua amb altres actors de forma horitzontal. De no saber-ho fer, què en restaria?

En aquesta assignatura volem que l'alumne es pregunti sobre el què i el com del periodisme a dia d'avui. Que es pregunti sobre el periodisme que està venint i el que ja és en el món real i en el virtual. Volem que l'alumne es faci aquestes preguntes i l'objectiu és trobar respostes. Al llarg d'aquest material docent de referència així ens ho proposem sobre el mateix concepte de periodisme, sobre la seva interacció, presència i influència en el conjunt de la societat, sobre les seves rutines, rols professionals, el discurs narratiu i l'ètica d'una professió amb una responsabilitat social cabdal.

Veus que generen veus. Mirades que provoquen mirades. Mapes que ens ajuden a moure'ns pel món que ens envolta, en terminologia del mític periodista Walter Lippmann. Una professió que sempre es conjuga en plural. I per aquest motiu, la nostra introducció al periodisme ha volgut ser un compendi d'aportacions que entenem destacades, de diferents autors, pensadors, periodistes i actors socials entorn a una professió que d'ençà del seu naixement ha escalat posicions respecte del seu hipotètic quart lloc en l'escala de poder.

Objectius

Els objectius generals que s'haurien d'assolir mitjançant l'estudi dels materials de l'assignatura són:

- 1.** Conèixer els diferents rols professionals implicats en el procés periodístic, així com les seves funcions i tècniques.
- 2.** Analitzar el paper del periodisme i dels mitjans de comunicació com a generadors d'agenda mediàtica, política i pública.
- 3.** Aprofundir en la reflexió sobre la credibilitat dels mitjans i el paper de mediador dels mitjans de comunicació en la societat actual.
- 4.** Conèixer com els nous formats trenquen amb les barreres tradicionals dels gèneres periodístics.
- 5.** Analitzar el pes de l'ètica en el periodisme, en la generació d'opinió pública, també quan aquesta emana molt de la xarxa.

Continguts

Mòdul didàctic 1

El rol del periodisme

Toni Aira Foix

1. Què és el periodisme avui?
2. Quin és el seu paper en la societat?
3. Qui està fent periodisme avui? Existeix el periodisme ciutadà?
4. L'Organització i el negoci periodístics estan canviant?
5. La crisi dels mitjans de comunicació

Mòdul didàctic 2

La construcció de l'agenda

Toni Aira Foix

1. Teoria de l'*agenda-setting*
2. L'emergència de molts informadors que ja no són els mitjans de comunicació
3. El rol de mediador dels mitjans s'ha de redefinir. "El medio media"?

Mòdul didàctic 3

Les rutines

Toni Aira Foix

1. Els processos i els rols professionals
2. La crisi dels mitjans de comunicació com a crisi de credibilitat
3. Com guanyar credibilitat i donar legitimitat al rol de mediador?
4. Com combatre el rumor?

Mòdul didàctic 4

El discurs narratiu

Toni Aira Foix

1. Els nous formats trenquen molt les barreres que tradicionalment separen gèneres
2. Forma *versus* Fons

Mòdul didàctic 5

L'ètica

Toni Aira Foix

1. Subjectivitat *versus* objectivitat com a debat superat
2. La no manipulació al centre del debat, conjurant la suplantació de l'opinió pública per part de l'opinió publicada

Bibliografia

Borrat, H. (1989). *El periódico, actor político*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili.

Breton, P. (2009). *El arte de convencer*. Barcelona: Paidós.

Burguet, F. (2004). *Les trampes dels periodistes*. Barcelona: Edicions 62.

Bustamante, E. (Coord.) (2002). *Comunicación y cultura en la Era digital. Industrias, mercado y diversidad en España* (vol. 1). Barcelona: Gedisa.

Bustamante, E. (Coord.) (2003). *Hacia un nuevo sistema mundial de Comunicación y cultura. Las industrias culturales en la era digital* (vol. 2). Barcelona: Gedisa.

Castelló, E. (2008). *Identidades mediáticas. Introducción a las teorías, métodos y casos*. Barcelona: UOCpress.

Castells, M. (1997). *La era de la información*. Madrid: Alianza.

Charaudeau, P. (2003). *El discurso de la información. La construcción del espejo social*. Barcelona: Gedisa.

Chomsky, N. i Herman, E. S. (1990). *Los guardianes de la libertad*. Barcelona: Crítica.

Colombo, F. (1997). *Últimas noticias sobre el periodismo. Manual de periodismo internacional*. Barcelona: Anagrama.

Gomis, L. (1987). *El medio media. La función política de la prensa*. Barcelona: Mitre.

Kapuscinski, R. (2002). *Los cínicos no sirven para este oficio*. Barcelona: Anagrama.

Lippmann, W. (2003). *La opinión pública*. Barcelona: Langre.

McCombs, M. (2006). *Estableciendo la agenda. El impacto de los medios en la opinión pública y el conocimiento*. Barcelona: Paidós.

Pavlik, J. V. (2005). *El periodismo y los nuevos medios de comunicación*. Barcelona: Paidós.

Sádaba, T. (2008). *Framing: el encuadre de las noticias*. Buenos Aires: La Crujía.

Sáez Casas, A. (1999). *De la representació a la realitat*. Barcelona: Dèria.

Tuchman, G. (1983). *La producción de la noticia. Estudio sobre la construcción de la realidad*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili.

Valverde, L. (2009). *Amorrats al teclat*. Barcelona: El Gall Editor.

Wimmer, R. i Dominick, J. (1996). *La investigación científica de los medios de comunicación*. Barcelona: Bosch.

